

ИЗВОД ИЗ СТУДИЈЕ ЗАШТИТЕ НАЦИОНАЛНИ ПАРК „КУЧАЈ-БЕЉАНИЦА”

У складу са чланом 42. став 9. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21) Министарство заштите животне средине објављује извод из студије заштите на основу кога ће заинтересована јавност моћи да идентификује у простору дефинисане границе и режиме заштите.

Концепт заштите Националног парка „Кучај-Бељаница“ односи се на очување природних и предеоних вредности заштићеног добра - специфичне крашке морфологије и хидрогеологије, бројних карстних извора и врела, велике површине под шумама, разноврсног биљног и животињског света. Природне и створене вредности представљају основу за заштиту и проглашење заштићеног природног добра у категорији национални парк.

Концепт заштите овог простора потребно је спроводити кроз тростепени режим заштите, прописивањем мера и ограничења у складу са чланом 35. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18-други закон и 71/21), Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12), Уредби о еколошкој мрежи, Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, Уредби о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне, затим Директиви о стаништима, Директиви о птицама и другим ратификованим међународним уговорима.

С тим у вези, на делу подручја са утврђеним режимима заштите:

- Режим заштите I степена спроводи се на површини од 3.042,77 ha на 9 локалитета, на 6,72% укупно заштићене површине, на којима се примењује „строга заштита, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очувања станишта и животних заједница у условима дивљине“
- Режим заштите II степена спроводи се на површини од 23.213,54 ha на 3 локалитета, на 51,16% укупно заштићене површине. У овом режиму могу се остваривати управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација и екосистема.
- Режим заштите III степена спроводи се на површини од 19.115,31 ha, на 42,12% укупно заштићене површине и обухватају територију Националног парка „Кучај-Бељаница“ која нису под режимима заштите I и II степена.. Овај режим подразумева проактивну заштиту на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима, пределима и објектима геонаслеђа од научног и практичног значаја.

Радови ван заштићеног простора за које се основано претпоставља да могу имати неповољне и штетне последице на заштићено подручје, Национални парк „Стара планина“ подлежу процедури израде Студије процене утицаја и добијања сагласности у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/2016, 95/18-други закон и 71/21).

Ближе услове одржавања реда и понашања власника и корисника земљишта и посетилаца на заштићеном подручју, утврдиће Управљач посебним актом по претходно прибављеним условима и мишљењу Завода за заштиту природе Србије.

РЕЖИМ ЗАШТИТЕ I СТЕПЕНА – „строга заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине“, Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-други закон и 71/21) и Уредба о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12).

Локалитети са режимом заштите I степена:

1. „Суви До“,
2. „Састав речица Пераст и Мале Тиснице“,
3. „Прераст Самар“,
4. „Бусовата“,
5. „Јужни одсек Бељанице“,
6. „Клисура Ресаве“,
7. „Клисура Суваје“,
8. „Винатовача“ и
9. „Лазарев кањон“.

„СУВИ ДО“.

Налази се у северном делу заштићеног подручја. Од села Суви До пружа се правцем северозапад-југоисток пратећи речни ток Сувог Дола, који представља јединствену кањонску долину са понорском зоном, која настаје на подручју резервата „Бусовата“ од многобројних (сталних и повремених) токова организованих у дендритичну мрежу на водонепропусној подлози. Непосредно пре уласка у кањонски део, Суви До прима кратку притоку са повремениог врела Бук. Кањонски део долине функционише као разбијена понорска зона, где се воде тока губе на читавој дужини кањона. Новијим истраживањима уочен је необичан хидраулички механизам понорске зоне - низводно, воде Сувог Дола се неочекивано појављују у кориту што је за сада неистражен и необјашњен феномен. Воде из ове понорске зоне се појављују на Врелу Млаве. Максимални капацитет гутања воде процењује се на 30 l/s.

Захваљујући широком распрострањењу кречњачких стена, шибљаци с доминацијом јоргована широко су распрострањени на подручју Сувог Дола. Врсте које у овим условима станишта живе у заједници са јоргованом су: руј (*Cotinus coggygria*), црни јасен (*Fraxinus ornus*), рашељка (*Prunus mahaleb*).

Овај локалитет је значајно подручје за гнезђење птица грабљивица сивога сокола (*Falco peregrinus*) и сурог орла (*Aquila chrysaetos*), али и осталих врста као што су дрозд камењар (*Monticola saxatilis*), планинска стрнадица (*Emberiza cia*), сива жуна (*Picus canus*), јаребица камењарка (*Alectoris graeca*).

„САСТАВ РЕЧИЦА ПЕРАСТ И МАЛЕ ТИСНИЦЕ“

Налази се у североисточном делу природног добра. Реке Пераст и Мала Тисница представљају главне изворишне кракове Велике Тиснице. Река Пераст је на овом делу тока усечена у кречњачке стене, тако да има облик изразите клисуре са веома стрним уздужним профилем речног корита. Читавом својом дужином представља очуван и чист планински ток, који на саставу са Малом Тисницом - током сличних морфолошких и

хидрографских особина, гради живописне слапове, мали водопад и бигрену акумулацију.

Водопад и слапови на ушћу речице Пераст у реку Тисницу представљају објекат хидролошког наслеђа Србије.

Површина овог локалитета обрасла је чистом састојином букве (*Fagus moesiaca*). Местимично на остењацима стрмих и каменитих падина и кречњачких блокова појединачно и у групама расте јоргован (*Carpinus orientalis*), храст (*Quercus petraea*), цер (*Quercus cerris*), папрат (*Ceterax officinarum*), купина (*Rubus spp.*) и друге биљне врсте.

„ПРЕРАСТ САМАР“

Обухвата досадашње природно добро Природни споменик геоморфолошког карактера „Прераст Самар“. У једном од изворишних кракова Тиснице, над сувим коритом повременог тока реке Пераст (на надморској висини од 690 m, 2,5 km од ушћа реке Пераст у Малу Тисницу), формирана је циновска прераст у масивним кречњацима. Тако је обликована велика стеновита капија, једна од најлепших прераста у Србији. Због своје атрактивности, знатних димензија и великог научног значаја, налази се на Листи геоморфолошких објеката геонаслеђа Србије.

Прераст је велики камени мост који у виду свода преграђује долину реке Пераста у њеном најужем делу. Висина каменог лука износи 17 m, а ширина у подножју 14,5 m. Клисура реке Пераста представља скуп интересантних и ретких морфолошких појава које имају одлике природних споменика. Посебну морфолошку занимљивост представља пећина која се налази са доње стране десног стуба Прераста, око 10 m изнад корита Пераста. Осим ове, око 200 m узводно од Самара, на десној страни реке, налази се још једна пећина чија укупна дужина износи око 215 m. Пећину красе многобројни сталактити, саливи, драперије као и полиране пећинске перле.

Површина овог локалитета обрасла је чистом састојином букве (*Fagus moesiaca*). Местимично на остењацима стрмих и каменитих падина и кречњачких блокова појединачно и у групама расте јоргован (*Carpinus orientalis*), храст (*Quercus petraea*), цер (*Quercus cerris*), папрат (*Ceterax officinarum*), купина (*Rubus spp.*) и друге биљне врсте.

„БУСОВАТА“

Граница овог локалитета се поклапа са границом досадашњег Строгог природног резервата „Бусовата“, који обухвата део шумског комплекса на планини Бељаници. Налази се на надморској висини од 1250-1350 m. Контакт две различите геолошке подлоге, киселих стена (шкриљци/филити) и кречњака омогућио је образовање земљишта изузетно повољних хемијских и физичких особина које погодује развоју букових шума.

Укупан број стабала у резервату по хектару је 433 (запремина је 448 m³/ha), а запремински прираст 6,6 m³/ha. Овај локалитет, поред Винатоваче, представља најочуванији део букових шума на овом подручју и еколошку целину насталу спонтаним развојем добро очуване аутохтоне шумске вегетације.

Значајан је за шумске врсте птица које захтевају старе, добро структуриране шуме, то су: голуб дупљаш (*Columba oenas*), дугорепа сова (*Strix uralensis*), шумска сова (*Strix aluco*), планински детлић (*Dendrocopos leucotos*), шарена мухарица (*Ficedula albicollis*), мала мухарица (*Ficedula parva*) и др.

„ЈУЖНИ ОДСЕК БЕЉАНИЦЕ“.

Обухвата досадашња природна добра Споменик природе „Радошева пећина“ и пећина „Велике Атуле - Витанова кристална пећина“ и Споменик природе „Бушан камен“. Јужни одсек Бељанице се наставља на моћне кречњачке падине Соколице, Говедаришта и Чемернице, које се одвајају од њеног средишњег била. Овај одсек се завршава низом од десетак спелеолошких објеката, међу којима су наведена заштићена природна добра. Испод и паралелно са овим „спелеолошким низом“ формиран су моћни сипари и плазине. У подножју јужног одсека Бељанице, у горњем делу периодског - Чемерничког потока, усечена је клисураста долина. У правцу ерозивном проширења Лисина, топографски гравитирају воде јужног одсека Бељанице. Чемернички поток се прво састаје са јужнијим Лалиним потоком, а затим се спаја са водама Великог врела.

„КЛИСУРА РЕСАВЕ“

Границама овог локалитета обухваћена су досадашња природна добра: Предео нарочите природне лепоте „Ресава“ и Строги природни резерват „Клисура реке Ресава. Долина реке Ресаве је дубоко усечена између чела Бељаничке (Бељаничка капа) и сложене Ртањско-Кучајске навлаке, одвајајући мању целину коју представља Бељаница на северу и већи део кога чине Кучајске планине на југу.

Сложен геолошки састав са комбинацијом водопрпусних и вододржљивих стена условио је специфичну геоморфолошку еволуцију и сложен рељеф у сливу реке Ресаве - композитни облик речне долине, са суженим кањонским и клисурастим деловима и котлинским проширењима. Вертикалне кањонске стране достижу 500-600 m висинске разлике, а речна долина је често сведена само на речно корито, тако да у већем делу свог тока Ресава поседује висок степен атрактивности и куриозитетна својства рељефа формираног комбинацијом алогеног речног тока у карбонатним стенама.

Најинтересантнији део овог локалитета је кањонски део долине, низводно од Кулиног крша. На овом делу тока, Ресава понире и у речном кориту се појављује око километар низводно, код Велике равне реке. Долина која је од почетка готово правилно усечена у смеру запад-исток, овде скреће ка северозападу и поново се сужава - у најужи и најдубљи кањонски део - Склоп. Склоп је добио име по огромном кречњачком блоку који се сурвао са литица и заглавио на дну кањона, неколико метара изнад реке – образујући камени мост.

Ово подручје се одликује присуством више биљних врста са „Прелиминарне Црвене листе флоре Србије“ попут *Corylus colurna* (мечја леска), *Vicia sparsiflora* (грахорина), *Geranium macrorrhizum* (здравац) или *Epipogium aphyllum* (надбрадац), као и присуство представника балканске ендемичне флоре: *Campanula sphaerotherix* (звонце), *Thymus praecox subsp. jankae* (јанкеова мајчина душица), *Viola macedonica* (македонска љубичица), *Acer intermedium* (панчићев маклен), *Dianthus poeanus* (каранфилић), *Heliosperma moechringiiifolia* (пуцавац) и других.

Значајан је рефугијум реликтних врста флоре попут: *Berberis vulgaris* (шимширика), *Campanula lingulata* (језичасти звончић), *Carpinus betulus* (граб), *Hedera helix* (бршљан), *Staphylea pinnata* (клокочика), *Taxus baccata* (тиса) и других.

„КЛИСУРА РЕКЕ СУВАЈЕ“

Границама овог локалитета обухваћено је досадашње природно добро Строги природни резерват „Клисура реке Суваје“. Река Суваја – Клочаница је интересантан пример реке понорница на подручју националног парка. Она у горњем (и добрим делом

средњем) току, има стално воде и ту носи име Клочаница. Међутим, око 2 km узводно од ушћа у Ресаву, њене воде се губе у понорима кречњачке клисуре и она постаје Суваја. Тако Клочаница-Суваја, није притока Ресаве у класичном смислу – нема површинског дотицаја, али подземним путевима њене воде доспевају до Ресаве и избијају у њеном кориту.

Ово подручје се одликује присуством више биљних врста са „Прелиминарне Црвене листе флоре Србије“ попут *Corylus colurna* (мечја леска), *Vicia sparsiflora* (грахорина), *Geranium macrorrhizum* (здравац) или *Epipogium aphyllum* (надбрадац), као и присуство представника балканске ендемичне флоре: *Campanula sphaerotherix* (звонце), *Thymus praecox subsp. jankae* (јанкеова мајчина душица), *Viola macedonica* (македонска љубичица), *Acer intermedium* (панчићев маклен), *Dianthus paeanus* (каранфилић), *Heliosperma moechringiiifolia* (пуцавац) и других.

Значајан је рефугијум реликтних врста флоре попут: *Berberis vulgaris* (шимширика), *Campanula lingulata* (језичасти звончић), *Carpinus betulus* (граб), *Hedera helix* (бршљан), *Staphylea pinnata* (клокочика), *Taxus baccata* (тиса) и других.

„ВИНАТОВАЧА“

Граница овог локалитета се поклапа са границом досадашњег Строгог природног резервата „Винатовача“. Налази се у горњем сливу реке Ресаве (на надморској висини од 630-870m, на североисточној експозицији), односно долини потока Винатовац, који је важан у хидрографском смислу, јер носи воду Ресави из средишњих делова Кучајских планина. У његовој долини се налази јединствено и репрезентативно станиште букве.

Букове шуме у Винатовачи и околини, раније су припадале манастиру Манасији, тако да су очуване и већ дужи низ година строго заштићене, због чега имају прашумску структуру и изглед. Шуме су највишег бонитета.

Геолошку подлогу нижих делова локалитета чине хлорит-серицитски шкриљци, а виших кречњаци. Педолошки покривач је смеђе земљиште на коме је нашла станиште чиста букова састојина (*Fagetum moesiacaе montanum serbicum* Руд.) која има прашумску структуру и изглед. Појединачна стабла су висока до 46 m, јаким прским пречника преко 1 m и старости око 200 година. Буква је овде имала оптималне услове за развој, те је повећањем бројности стабала и покривности круна, као и развитком кореновог система и значајним учешћем у изградњи дебелог слоја стеље (на појединим местима достиже дубину и преко 30 cm), потискивала постепено друге врсте, градећи чисте састојине. Локалитет „Винатовача“ представља најтипичније изражен и најбоље очуван део високих букових шума подручја Горње Ресаве.

У спрату жбунова јављају се: клен, јавор, брест, дивља трешња и др. Од других врста дрвећа јављају се у малом броју: *Acer campestre*, *Acer pseudoplatanus*, *Acer platanoides*, *Prunus avium*, *Ulmum montanum*, *Corylus avellana*, *Cornus mas*. У спрату зелястог покривача јављају се: *Athyrium filix femina*, *Asperula odorata*, *Polystichum aculeatus*, *Parietaria erecta*, *Lamium luteum*, *Circaea lutetiana*, *Asperula taurina*, *Glechoma hirsuta*, *Mecurialis perennis*, *Impatiens noli tangere*, *Epilobium montanum*, *Geranium robertianum*, *Oxalis acetoselia*, *Marasmius alliaceus*, *Pteris aquilina*, *Salvia glutinosa*, *Asperula odorata*, *Polystichum lobatum*, *Cardamine bulbifera* *Epilobium montanum*, *Allium ursinum*, *Geranium robertianum*.

У водама потока Винатовац присутни су поточна пастрмка и пеш.

Овај локалитет је значајан за шумске врсте птица које захтевају старе, добро структуриране шуме, то су: голуб дупљаш (*Columba oenas*), дугорепа сова (*Strix uralensis*),

шумска сова (*Strix aluco*), планински детлић (*Dendrocopos leucotos*), шарена мухарица (*Ficedula albicollis*), мала мухарица (*Ficedula parva*) и др.

„ЛАЗАРЕВ КАЊОН“.

Граница овог локалитета се поклапа са границом досадашњег Споменика природе „Лазарев кањон“. Захвата источни обод планине Кучај са кањонским долинама Лазареве реке и њених саставница: Микуља, Демизлока и Вејске реке. По дубини вертикалног усецања и морфологији својих страна то су грандиозни и изразити облици флувијалне ерозије. Дужина долине Лазареве реке од ушћа у Злотску реку до завршетка висеће долине Микуља износи 5.200 m, уз висинску разлику од 200 m и пресечни нагиб уздужног профила од 38%. Кањонски део долине има дужину од 4.400 m. У најужем делу кањона налази се серија циновских лонаца, еворсионих, водом издубљених котлова распоређених у два висинска нивоа.

Да би се заштитиле темељне вредности на простору режима заштите I степена важе све забране и ограничења прописане одредбама Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18-други закон и 71/21) и Уредбе о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12).

ЗАБРАЊУЈЕ СЕ

- коришћење природних ресурса и изградња објеката;
- слободна, неконтролисана посета и обилазак, кретање ван постојећих путева и специјално утврђених стаза.

ОГРАНИЧАВАЈУ СЕ

- радови и активности на научна истраживања и праћење природних процеса;
- контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, а које нису у супротности са циљевима очувања природних вредности;
- спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, природних непогода, удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност Министарства.

РЕЖИМ ЗАШТИТЕ II СТЕПЕНА – „активна заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја и посебно вредним пределима и објектима геонаслеђа“, Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18-други закон и 71/21) и Уредба о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12)

Локалитети са режимом заштите II степена:

- 1) „Тисница“,
- 2) „Кучај-Бељаница центар“ и
- 3) „Дубашница са Лазаревим кањоном“

„Тисница“.

Захвата ток реке Тиснице која настаје спајањем речица Пераст и Мале Тиснице у југоисточном подножју Великог Кршја (830 m), на надморској висини од 605 m. Узимајући Малу Тисницу, односно Николин поток за изворишни крак, дужина Тиснице до спајања са врелом Млаве у Жагубици је око 22,5 km.

Због својих изузетних вредности, „Клисура и епигенија Тиснице“ је уврштена у објекте геоморфолошког наслеђа Србије, у оквиру групе „Флувијални рељеф“. Водопад и слапови на ушћу речице Пераст у реку Тисницу уврштени су објекте хидролошког наслеђа Србије, у оквиру „Река“ (подгрупа „Водопади слапови“).

Горњим и средњим током Тисница тече уском, шумовитом клисуром, која нема ниједну значајну притоку, ако се изузме периодски поток, који тече из правца Тисавца, са леве долинске стране. Испод Трешњевице, на 420 m н.м, прима своју најзначајнију десну притоку, Црну реку. Након сутока, кречњачке литице Тиснице се приближавају, сужавајући долинско дно - због чега овај део долине има прави кањонски карактер. Низводно од кратког ерозивног проширења, Тисница у потпуности улази у кањонски доњи део тока, који се са местимичним прекидима - ерозивним проширењима, протеже све до Жагубице. У доњем току, прави серију долинских меандара, а изузетне геоморфолошке, хидролошке (и амбијенталне) вредности, употпуњује присуство двадесетак интересантних спелеолошких објеката, пре свега пећина. У Жагубичкој котлини прима воде своје последње значајне (десне) притоке, Мале реке, да би се на јужном ободу Жагубице, на 310 m н.в. спојила са водама Жагубичког врела (врела Млаве) чинећи реку Млаву.

У доњем току Тисница се пробија кроз партију масивних кречњака формирајући ивичну епигенију и уску тешко проходну долину кањонског облика са великим бројем спелеолошких објеката на литицама-странама кањона. Кањон Тиснице се налази на Листи геоморфолошких објеката геонаслеђа Србије.

Тисница је планински водоток који у односу на надморску висину припада прелазном, салмонидно-ципринидном региону у коме су евидентирани поточна пастрмка, поточна мрена, пијор и пеш.

Овај локалитет је значајно подручје за гнезђење птица грабљивица сивог сокола (*Falco peregrinus*) и сурог орла (*Aquila chrysaetos*), али и осталих врста као што су дрозд камењар (*Monticola saxatilis*), планинска стрнадица (*Emberiza cia*), сива жуна (*Picus canus*), јаребица камењарка (*Alectoris graeca*).

„КУЧАЈ-БЕЉАНИЦА ЦЕНТАР“

Захвата подручје које се налази северно и јужно од тока реке Ресаве, односно простор ограничен са јужне стране током реке Клочанице, а са северне подручјем Сувог Дола.

Овај простор представља значајан рефугијум реликтних врста флоре попут: *Berberis vulgaris* (шимширика), *Campanula lingulata* (језичасти звончић), *Carpinus betulus* (граб), *Hedera helix* (бршљан), *Staphylea pinnata* (клокочика), *Taxus baccata* (тиса) и других.

Подручје код врхова и била Бељанице, одликује присуство неколико ретких и значајних припадника флоре: *Eriactis microphylla* (ситнолисна калужђарка), *Juniperus sabina* (сомина), *Achillea ageratifolia subsp. serbica* (српска хајдучица), *Hypericum rochelii* (рохелијев кантарион) и *Athamanta hungarica* (мађарски здравињак).

На дну клисуре и у увалама које се спуштају према току реке Ресаве станиште су нашле мезофилне реликтне полидоминантне шуме типа *Fageto-colurnetum mixtum*. У вишим, стрмим и изложенијим деловима клисуре, на плићем и скелетнијем земљишту, срећемо реликтну термофилну шумску заједницу типа *Acetero-Fraxineto colurnetum mixtum* и њене стадијуме.

Најинтересантнија реликтна термофилна заједница овога подручја јесте заједница јоргована, мечје леске и других врста: *Syringeto-colurnetum mixtum*, али је много шире распрострањен деградациони стадијум *Syringeti-monspesuleto colurnetum*, који се трајно одржава у измењеним условима, на изложеним сувим и топлим стаништима, плитким скелетним рендзинама и на стрмим странама. У клисури реке

Ресаве запажене су и друге заједнице које са реликтним заједницама чине једну вегетацијску целину и изграђују еколошко-ценотичке низове, који се у зависности од услова станишта, веома често и на мањим растојањима смењују на терену. Тако срећемо: букове шуме са липом (*Fagetum montanum tileetosum*), букове шуме са орахом (*Fagetum montanum juglandetosum*), букове шуме са мечјом леском (*Fagetum montanum colurnetosum*), чисте букове шуме на кречњацима (*Fagetum montanum calcilicolum*) и др. У централном делу подручја Суваје налази се шума букве и ораха (*Fagetum montanum juglandetosum*) која се пење и на доње делове падина.

Ово подручје је значајно за гнежђење грабљивица као што су сури орао (*Aquila chrysaetos*), сиви соко (*Falco peregrinus*) и (*Circaetus gallicus*) орао змијар. Такође, ово су значајна станишта за дрозда камењара (*Monticola saxatilis*), јаребицу камењарку (*Alectoris graeca*) и белу чиопу (*Apus melba*). Шумска станишта на овом подручју су такође значајна за врсте као што су дугорепа сова (*Strix uralensis*), шарена мухарица (*Ficedula albicollis*), мала мухарица (*Ficedula parva*), планински детлић (*Dendrocopos leucotos*) и др. На ливадским стаништима на јужним падинама Бељанице гнезди се прдавац (*Crex crex*).

„ДУБАШНИЦА СА ЛАЗАРЕВИМ КАЊОНОМ“

Налази се у источном делу Кучаја. То је висока крашка површ, на 800-1000 m н.в., благо заталасана, оштро ограничена дубоким кањонским долинама. Читава област је богата спелеолошким објектима - јамама и пећинама. У литератури је позната и као висораван Кота и Стобора (још од истраживања Ј. Цвијића), скрашћена површ са обиљем крашких феномена и на површини и у подземљу. Унутар површи рашчлањена је бројним вртачама и плитким кањонима (Дубашница, Војала). Речна мрежа је потпуно дезорганизована и само се у пролеће јављају краћи повремени токови у коритима Дубашнице, Војале и Микуљске реке. У суштини то је полигенетска површ формирана комбинованим радом флувијалне (механичке) и крашке (хемијска и механичка) ерозије.

Значајни представници флоре овог подручја су: дуголисна звездаца (*Bupleurum longifolium*) - угрожена и строго заштићена биљна врста са свега неколико локалитета у Србији, бабалушка (*Sternbergia colchiciflora*) - угрожена и заштићена врста, балканска козја брада (*Tragopogon balcanicus*) - субендемична врста као и угрожена и заштићена орхидеја мајмунов каћун (*Orchis simia*).

На крашким стаништима Дубашнице присутна је у релативно великом броју обична белка (*Oenanthe oenanthe*). Редовно се гнезде и пупавац (*Urupa erops*), легањ (*Caprimulgus europaeus*), ћук (*Otus scops*), руси сврачак (*Lanius collurio*), сиви сврачак (*Lanius minor*), грлица (*Streptopelia turtur*) и др.

Да би се заштитиле темељне вредности на простору режима заштите II степена важе све забране и ограничења прописане одредбама Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18-други закон и 71/21) и Уредбе о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12).

ЗАБРАЊУЈЕ СЕ

- изградња викендица и других породичних објеката за одмор,
- изградња јавних скијалишта,
- изградња ветрогенератора,
- изградња септичких јама пропусног типа и свако испуштање отпадних и осочних вода у водотоке и земљиште,
- површинска и подземна експлоатација минералних сировина,
- формирање позајмишта и/или отварање каменолома,

- изградња рударских објеката,
- изградња објеката за рециклажу и спаљивање отпада и образовање депонија отпада,
- измена морфологије терена, односно извођење радова који би могли да униште или наруше геоморфолошке и хидролошке карактеристике подручја,
- превођење вода и измена хидродинамичких карактеристика и режима потока и река, као и сви други радови и интервенције које могу утицати на измену хидролошког режима подземних и површинских вода,
- изградња хидротехничких објеката (брана–акумулација), преграђивање и регулација водотока, као и изградња хидроелектрана,
- промена намене водног земљишта,
- улазак у спелеолошке објекте, пећине и јаме, без одобрења управљача у пратњи одговарајућег водича,
- ломљење, изношење и друго оштећивања пећинског накита,
- бацања смећа и отпада у јаме,
- хватање, узнемиравања, изношење и убијања представника пећинске фауне,
- чиста сеча шума која није планирана као редован вид обнављања шума осим у случајевима прописаним у чл. 9. ст. 2 и 3. Закона о шумама,
- уношење алохтоних врста биљака осим врста шумског дрвећа којима се газдује по посебним основама,
- уношење инвазивних врста,
- паљење ватре, осим на местима одређеним за ту намену,
- сеча појединачних стабала велике старости и импозантних дендрометријских карактеристика,
- обављање интервенција и активности које неповољно утичу на станишта или строго заштићену дивљу врсту биљака и животиња, чије присуство је утврђено истраживањем подручја. Забране се дефинишу прописивањем мера заштите у оквиру посебних услова заштите за дате врсте и њихова станишта,
- постављање табли и других обавештења на стаблима,
- неконтролисано сакупљање лековитог биља,
- све радње и активности којима се угрожава фауна риба и ремети њихов мрест, раст, исхрана и кретање,
- привредни риболов,
- риболов у периоду ловостаја,
- уништавање гнезда птица и активности које доводе до узнемиравања птица у периоду размножавања (март-јул),
- сакупљање и стављање у промет свих врста биљака и животиња из уредбе којом се уређује стављање под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне,
- сакупљање, оштећење, хватање, убијање и узнемиравање свих врста биљака и животиња из правилника којим се прописује проглашење и заштита строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива,

ОГРАНИЧАВА СЕ

- традиционално коришћење камена, глине и другог материјала за локалне потребе,
- формирање шумских и пољопривредних монокултура,
- уношење врста страних за дивљи биљни и животињски свет подручја у коме се налази заштићено подручје,

- извођење геолошких истраживања која подразумевају израду истражних бушотина (бушотине, раскопи, усеци, засеци и сл.) осим бушотина које служе за водоснабдевање становништва,
- подземну експлоатацију минералних сировина – улаз у рударске просторије мора бити формиран изван режима заштите II степена,
- каптирање извора за потребе водоснабдевања постојећих домаћинстава,
- газдовање шумама и шумским земљиштима утврђеним у плановима и основама газдовања шумама, газдовање блиско природном, којима се обезбеђује одржавање постојећих шумских екосистема и побољшање њиховог састава, структуре и здравственог стања, очување разноврсности и изворности дрвећа, жбуња и осталих биљних и животињских врста у шумским састојинама,
- сечу обнављања шума мањим интензитетом у више наврата,
- примену одговарајућих биолошких мера против фитопатолошких и ентомолошких обољења шума,
- активности везане за унапређење популација ретких и угрожених биљних и животињских врста,
- контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе,
- спровођење активности у оквиру научно-истраживачких радова и праћење природних процеса,
- спровођење одговарајућих мера противпожарне и противерозионе заштите,
- уклањање ниског растиња сходно орографији терена ради омогућавања несметаног пролаза дуж клисура и кањона,
- изградњу објеката туристичког смештаја, угоститељства, туристичке инфраструктуре на изградњу мањих објеката за презентацију природних вредности или објеката у традиционалном стилу,
- изградњу објеката саобраћајне, енергетске, комуналне и друге инфраструктуре, стамбених и економских објеката пољопривредних и шумских газдинстава, и то на објекте који не утичу негативно на положај животињских или биљних врста, њихових станишта, природних вредности и лепоту предела,
- изградњу објеката за конвенционално гајење домаћих животиња и дивљачи у оквиру постојећих сеоских домаћинстава,
- примену хемијских средстава на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност Министарства,
- риболов, рекреативни и научно-истраживачки,

РЕЖИМ ЗАШТИТЕ III СТЕПЕНА – „проактивна заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима, пределима и објектима геонаслеђа од научног и практичног значаја“, Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18-други закон и 71/21) и Уредба о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12). У III степену заштите могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора уз потребну инфраструктурну и другу изградњу“, Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18-други закон и 71/21) и Уредба о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12).

Подручје под режимом заштите обухвата територију Националног парка „Кучај-Бељаница“ која није под режимима заштите I и II степена.

На простору режима III степена заштите важе све заране и ограничења прописана одредбама Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18-други закон и 71/21) и Уредбе о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12).

ЗАБРАЊУЈЕ СЕ

- образовање депонија;
- отварање нових мајдана техничког камена унутар заштићеног подручја, осим уколико се материјал таквих или сличних карактеристика не може наћи на подручју изван граница заштићеног подручја, или је исти привременог карактера просторно и временски строго ограничен а користи се за побољшање услова живота локалне заједнице (изградња и одржавање локалних саобраћајница и сл.);
- експлоатација минералних сировина у зонама непосредне и уже заштите изворишта водоснабдевања, на подручјима или у близини подручја намењеног туризму, на подручју или у близини заштићене околине непокретних културних добара,
- уништавање и сакупљање строго заштићених и заштићених биљних и животињских врста,
- чиста сеча шумских површина,
- сеча појединачних старих стабала, импозантних дендрометријских карактеристика,
- уклањање аутохтоне вегетације
- уношење инвазивних алохтоних врста,
- узнемиравање фауне и сакупљање јаја,

ОГРАНИЧАВА СЕ:

- начин газдовања предвиђен и прописан посебним шумским основама за све газдинске јединице које су у заштићеном природном добру;
- начин газдовања на површинама на којима се истраживањима потврди присуство строго заштићених дивљих биљних и животињских врста које су ретке и угрожене и за које су потребне додатне мере заштите. Ограничења и забране дефинишу се прописивањем мера заштите у оквиру посебних услова заштите за дате врсте и њихова станишта,

Радови ван заштићеног простора за које се основано претпоставља да могу имати неповољне и штетне последице на заштићено добро, Национални парк „Кучај-Бељаница“, подлежу процедури израде Студије процене утицаја и добијања сагласности у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18-други закон и 71/21).

Ближе услове одржавања реда и понашања власника и корисника земљишта и посетилаца на заштићеном подручју, утврдиће Управљач посебним актом по претходно прибављеним условима и мишљењу Завода за заштиту природе Србије.